

Студент 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАСЛІДКИ СТВОРЕННЯ ЗОН ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто перспективи створення та розвитку вільних економічних зон на території України. Проведено аналіз експорту та імпорту продукції за останні роки. Визначено основні переваги та недоліки створення вільних економічних зон.

Анотация. Рассмотрены перспективы создания и развития свободных экономических зон на территории Украины. Проведен анализ экспорта и импорта продукции за последние годы. Определены основные преимущества и недостатки создания свободных экономических зон.

Annotation. The article considers prospects for the creation and development of free economic zones in Ukraine. An analysis of export and import of goods in recent years was conducted. The main advantages and disadvantages of establishing free economic zones were determined.

Ключові слова: вільні економічні зони, експорт, імпорт, Євросоюз, Митний союз.

Україна сьогодні є великою державою, яка володіє природними ресурсами і має важливе геополітичне значення, проте жодне національне господарство не може розвиватися окремо. Зростаючі інтернаціональні процеси окремих регіонів потребують пошуку сильного партнера для ефективного та своєчасного включення України в систему світового господарства. Питання про вибір головних стратегічних партнерів – Європейський союз або країни СНД, курс євроінтеграції або вступ до митного союзу з Росією, залишаються найважливішими. Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності і регіону, й усієї країни є спеціальні режими економічної діяльності, що передбачають надання податкових, митних та інших пільг суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на даній території. До них відносять офшорні зони, вільні економічні зони, технопарки та інші утворення, які спрямовані на розвиток виробництва, торгівлі, інновацій, їх метою є підвищення соціально-економічного розвитку даного регіону та країни. Український досвід функціонування вільних економічних зон сприймається неоднозначно науковцями, з одного боку, вільні економічні зони сприяють залученню інвестицій, зростанню робочих місць та розвитку виробництва, з іншого – створюються умови для імпорту продукції без сплати мита, зміни конкурентного середовища на вітчизняному ринку. Саме тому необхідно розробити рекомендації, що дозволили б максимізувати позитивні результати функціонування зон вільної торгівлі та мінімізувати негативні.

Над проблематикою створення та функціонування спеціальних економічних зон працювали Чмир О. С., Сіваченко І. Ю., Борщевський В. В., Гавришкін І. Р., Осадча Н. В.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану вільних економічних зон, перспектив їх розвитку та напрямів удосконалення. Необхідно проаналізувати фактори, що сприяють і перешкоджають утворенню вільних економічних зон, а також виявити позитивні та негативні наслідки для членів зони вільної торгівлі.

Зона вільної торгівлі (Free Trade Area) – міждержавна угода, згідно з якою митні тарифи між країнами-учасницями ліквідуються, проте кожна країна встановлює власні тарифи для третіх країн (країн – не учасниць) [1, с. 86].

Україна потребує підвищення конкурентоспроможності та цілісної і збалансованої зовнішньоекономічної політики.

Мета створення вільних економічних зон на Україні дещо відрізняється від мети інших країн світу. Мотиви створення також різні. Спільним є залучення іноземних інвестицій та вирішення екологічних проблем регіонів. В інших випадках в Українській практиці насамперед розрізняють розбіжності у вирішенні соціальних питань, ринковому реформуванні економіки, економічному розвитку депресивних територій та розвитку виробничої інфраструктури регіону. Закордоном посилюють інноваційний розвиток економіки, експортної орієнтації виробництва та конкурентоспроможності економіки. Важелями створення вільних економічних зон в Україні є запровадження пільгових податкових режимів та надання преференцій при митному оформленні вантажів. Тоді як світова практика використовує розвиток виробничої інфраструктури регіону, сприяння з боку регіональної влади та запровадження пільгових податкових режимів.

Сьогодні перед Україною постало питання вступити до Митного союзу або підписати угоду про зону вільної торгівлі з ЄС. Існує думка, що підписати угоду можливо тільки з однією стороною. Тому Україні важливо визначити пріоритети для становлення на міжнародному ринку. У випадку створення Митного союзу виникає необхідність в організації наддержавного інституту (спеціально створеної Комісії), що взяв на себе функції розробки законів ведення торгівлі як усередині союзу, так і з третіми країнами. Під митним союзом розуміють політично-економічне об'єднання, яке створюється з метою координації зовнішньоекономічної політики держав, регламентації обсягів, структури та умов здійснення експорту, імпорту та транзиту товарів чи інших предметів. Митний союз має єдиний митний кордон. На території союзу діють єдині митні закони і правила щодо ввезення всіх видів товарів до будь-якої з країн-учасниць. В ідеалі повинне існувати спільне митне право і єдиний набір митних правил для всіх країн-

Кожна країна-учасниця повинна мати право одержувати свою частку митних надходжень незалежно від того, в яку з країн імпортується товар і де відбувається одержання податку [2, с. 181].

Слід зауважити, що від участі в митному союзі країна може отримати не лише економічні, але й політичні привілеї. Митний союз може проводити активну політику з іншими інтеграційними об'єднаннями, розробляти та впроваджувати спільні проекти, поліпшувати стосунки з сусідніми країнами, проводити спільні заходи щодо розвитку стосунків з іншими країнами тощо.

За даними державної статистики можна спостерігати як змінювався обсяг експорту та імпорту за 2004 – 2012 рр. Результати та умови експортної діяльності країни значною мірою визначають характер її участі в системі міжнародної торгівлі та інших форм співробітництва (рис. 1).

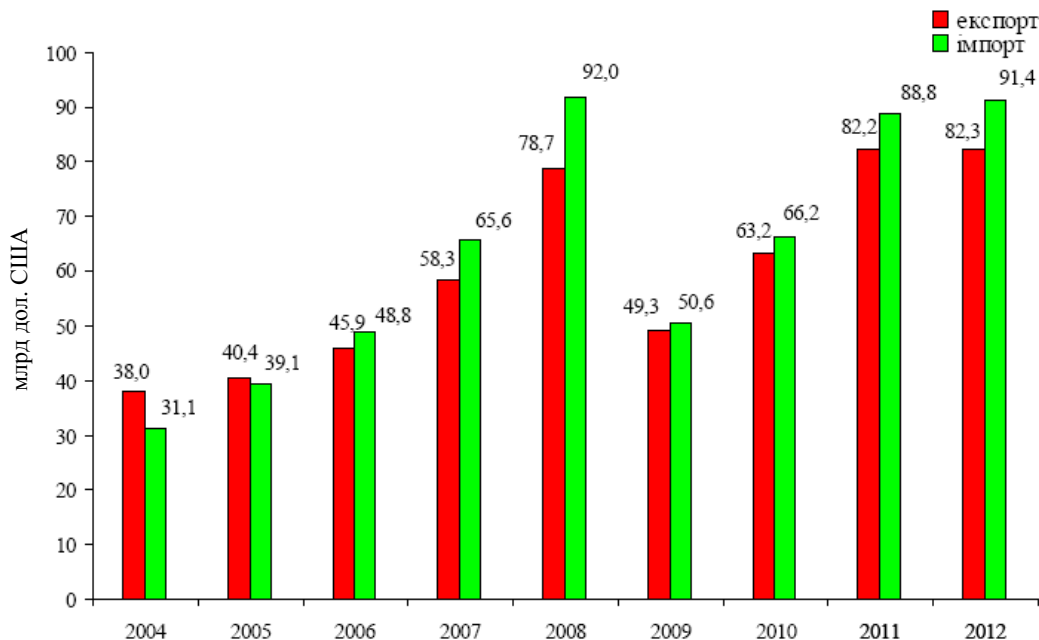

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту-імпорту товарів і послуг

Експортна політика у масштабах країни нерозривно пов'язана з широким спектром регулюючих та управлінських заходів. Кожною державою проводиться політика підтримки вітчизняного товаровиробника, але на практиці результати суттєво відрізняються, тому що товари вітчизняного виробника витісняються імпортними товарами.

На рис. 2 та 3 проілюстровано обсяг експортованих та імпортованих товарів. Проаналізувавши ці діаграми, можна зробити висновок про важливість співробітництва України з іншими країнами.

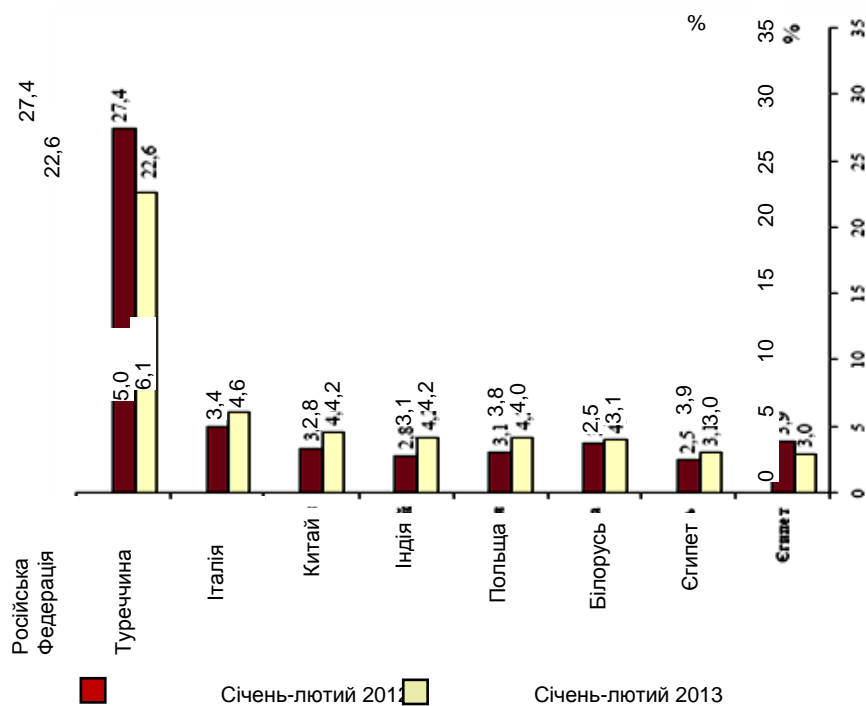

Рис. 2. Географічна структура експорту товарів

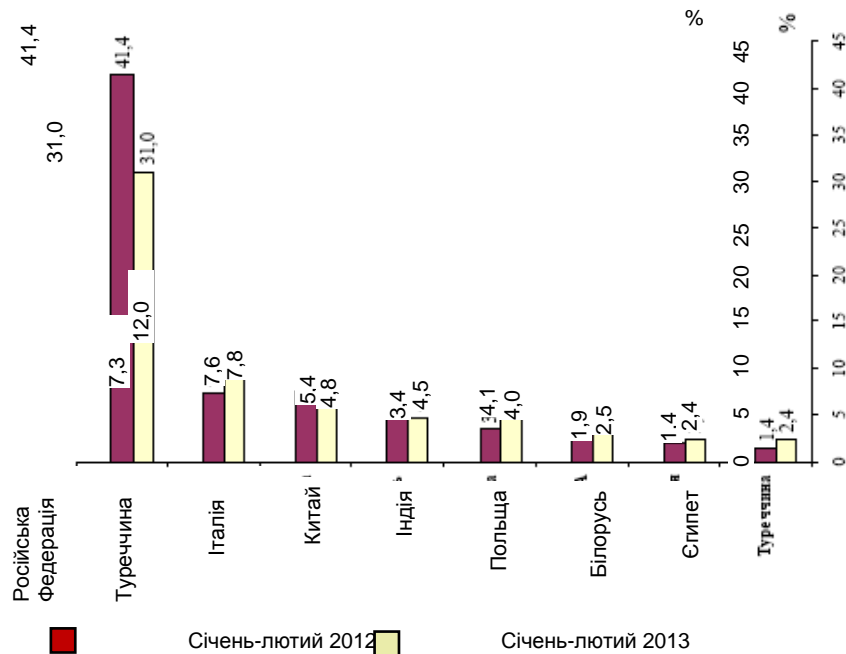

Рис. 3. Географічна структура імпорту товарів

Відсутність змін економічної політики української держави щодо вільних економічних зон може спричинити подальше ускладнення співпраці вітчизняних і зарубіжних підприємців і потягти за собою низку супутніх негативних наслідків. Уникнути цих негативів можна лише шляхом зміни філософії державної політики щодо ролі та місця українських зон вільної торгівлі у контексті євроінтеграційної політики держави. Для цього доцільно використати досвід інших постсоціалістичних країн, які вирішували аналогічні проблеми.

Поглиблена зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом є потужним стимулом прискорення структурних перетворень, технічного переоснащення виробництва та підвищення конкурентоспроможності національної економіки, важливим інструментом розширення доступу українських товарів на європейські ринки [3, с. 55].

Оскільки структурні зрушення в економіці внаслідок створення зони вільної торгівлі можуть носити як позитивний, так і негативний характер, для України дуже важливо оцінити всі переваги та загрози, які можуть мати місце внаслідок підписання угоди про зону вільної торгівлі, та здійснити низку невідкладних системних перетворень з метою мінімізації негативних наслідків.

Отже, для мінімізації негативних наслідків створення зони вільної торгівлі в Україні потрібно вирішити такі основні першочергові проблеми: структурна перебудова економіки, подолання корупції та активізація інноваційного розвитку.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Савченко І. Г. Парадигма створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом / І. Г. Савченко // Економіка розвитку. – 2011. – № 1. – С. 85–88. 2. Осадча Н. В. Вплив Митного союзу Росії, Білорусії та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України / Н. В. Осадча // Економічні інновації. – 2012. – № 47. – С. 178–196. 3. Полковниченко С. О. Зона вільної торгівлі України з Євросоюзом як форма економічної інтеграції / С. О. Полковниченко // Науковий вісник ЧДДЕУ. – 2012. – № 3. – С. 48–56. 4. Канищенко О. Л. Зони вільної торгівлі в глобальному економічному просторі: історичні особливості і перспективи / О. Л. Канищенко, О. Ю. Кочергіна // Історія економіки. – 2011. – № 44. – С. 104–117. 5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 6. Гавура В. О. Вільні економічні зони як засіб підвищення конкурентоспроможності регіону: особливості функціонування та напрями удосконалення / В. О. Гавура // Економіка та держава. – 2012. – № 8. – С. 66–69.